

EXECUTIVE SUMMARY (NL)

Het **inleidend hoofdstuk** vangt aan met het feit dat op 13 oktober 2010 de Europese Commissie het Groenboek “Beleid inzake controle van financiële overzichten: lessen uit de crisis” lanceerde in de nasleep van de financiële crisis en in de context van de hervorming van de regulering van de financiële markt.

Na enkele jaren debatteren namen het Europees Parlement en de Raad op 16 april 2014 uiteindelijk een nieuwe Auditrichtlijn 2014/56/EU en Verordening (EU) nr. 537/2014 aan. De Auditverordening betreft specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang (hierna “OOB’s”), met name de genoteerde vennootschappen, de kredietinstellingen, de verzekeringsondernemingen, de herverzekeringsondernemingen, de vereffeninginstellingen en de met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen.

Volgens de Europese Commissie beoogt deze Europese audithervorming de kwaliteit van de audit te verbeteren, de belangenvermenging tegen te gaan, de transparantie te verhogen en het vertrouwen van beleggers in de financiële informatie te herstellen.

De doelstelling van deze twee verschillende wetgevende initiatieven bestaat in het opleggen van strengere regels voor de wettelijk controles van OOB’s, door middel van een verordening die rechtstreekse werking heeft in alle lidstaten van de Europese Unie. Dit rechtsinstrument werd voor het eerst gehanteerd in auditmateries. Het gebruik van een verordening kan men op zijn minst eigenaardig noemen, vermits deze verscheidene opties bevat voor de lidstaten, hetgeen een gelijktijdige en uniforme toepasbaarheid in alle lidstaten onmogelijk maakt.

De aanpassingen beogen onder meer de onafhankelijkheid en objectiviteit en de interne organisatie van auditkantoren. De Auditrichtlijn voorziet eveneens in nieuwe bepalingen inzake verslaggeving en meer bepaald in de uitbreiding van het commissarisverslag.

De hoofdthema’s van de Europese audithervorming die in de Auditverordening vervat zitten en dus veel strengere regels voor de wettelijke auditors van OOB’s inhouden, zijn de volgende: externe (auditkantoor)rotatie en overgangsbepalingen, verbod van en beperking op niet-controlediensten, het publiek toezicht op de auditors, controlestandaarden en verklaring, aanvullende verklaringen, en de inrichting en bevoegdheden van het auditcomité. Deze thema’s komen in onderhavig boek aan bod.

Zowel de Auditrichtlijn als de -verordening dienden tegen 17 juni 2016 in Belgisch recht te worden geïmplementeerd. Naast een “noodwet”-wet van 29 juni 2016 deed de federale regering er wat langer over om tot de redactie te komen van het eigenlijk voorontwerp van de wet – thans de wet van 7 december 2016 – over de organisatie van het beroep en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren die op de Ministerraad van 15 juli 2016 werd goedgekeurd en op 12 oktober 2016 werd ingediend in het Parlement en gestemd op 24 november 2016.

De gevolgen van deze ingrijpende audithervorming voor de bedrijfsrevisoren en de gecontroleerde vennootschappen zijn grotendeels afhankelijk van de gelichte opties. De impact van de nieuwe maatregelen zowel voor de kwaliteit van de audit als voor de concentratie van de auditmarkt blijft nog onduidelijk maar de omzetting in het Belgisch recht is op een vrij realistische wijze gebeurd en staat in verhouding tot de Europese doelstellingen van financiële transparantie en vrije mededinging.

De mate waarin de Belgische wetgever de opties heeft gelicht met de nodige flexibiliteit voor de ondernemingen wordt in de verschillende bijdragen van onderhavig boek besproken. Thans bestaan er al heel wat regels en normen om de onafhankelijkheid en de kwaliteit van de audit te garanderen.

X

EXECUTIVE SUMMARY (NL)

De Europese audithervorming introduceert het principe van de verplichte externe rotatie voor OOB's. Dit is het onderwerp van het **tweede hoofdstuk**. Aangezien de Belgische wetgever beslist heeft de opdrachten met een looptijd van 3 jaar te behouden, kan een controleopdracht voor OOB's 2 keer na elkaar worden vernieuwd zonder de door de Europese verordening opgelegde maximumperiode van 10 jaar te overschrijden. Aan het einde van het 3de mandaat (na 9 jaar) kan het mandaat van de aangestelde commissaris nog voor 3 nieuwe mandaten worden verlengd op voorwaarde dat de gecontroleerde entiteit een procedure van openbare aanbesteding organiseert. Dit betekent dat een OOB maximaal 18 jaar door hetzelfde auditkantoor kan worden gecontroleerd, wat overeenstemt met 6 mandaten in totaal de maximum periode voor de controle van een OOB door hetzelfde auditkantoor. De aanbestedingsprocedure moet openbaar zijn, opdat de gecontroleerde vennootschap de aangestelde commissaris toestemming kan geven zijn opdracht voort te zetten nadat het bestuursorgaan hem heeft vergeleken met andere bedrijfsrevisoren, ook al werden die niet uitdrukkelijk aangesproken. Het gaat echter niet om een aanbesteding overeenkomstig de voorschriften van de wet van 15 juni 2006 betreffende de overheidsopdrachten of van de nieuwe wet van 17 juni 2016 betreffende de overheidsopdrachten.

Een andere methode om de maximale auditperiode tot na de periode van 9 jaar te verlengen, bestaat erin aan het einde van deze periode een ander auditkantoor toe te voegen en een college van commissarissen te vormen. In dat geval wordt de maximale auditperiode op 24 jaar gebracht, wat overeenstemt met in totaal 8 opeenvolgende mandaten. Wat de aanstelling van deze tweede commissaris betreft, hoeft de reeds aangestelde commissaris zelf geen stappen te zetten. Het bestuursorgaan van de gecontroleerde vennootschap moet het initiatief nemen om een auditkantoor te zoeken dat in college wil samenwerken met de aangestelde commissaris. De procedure voor de selectie van die tweede commissaris dient in overeenstemming te zijn met de procedure voor private aanbestedingen.

Wanneer de maximale verlengingstermijnen zijn opgebruikt (na 18 of 24 jaar naargelang het geval), moet de gecontroleerde entiteit een nieuwe commissaris aanstellen via een private aanbesteding waaraan de aangestelde commissaris niet mag deelnemen. De wet voorziet in dat verband in een wachtperiode (*cooling off*) van 4 jaar voor de aangestelde commissaris en zijn in de Europese Unie gevestigd netwerk, wat in het algemeen overeenstemt met 2 auditmandaten.

Zelfs wanneer de maximale verlengingstermijnen verstreken zijn, kan de gecontroleerde entiteit echter bij het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren een afwijking aanvragen om de aangestelde commissaris met een nieuwe auditopdracht te belasten. De duur van dit nieuwe mandaat is maximaal 2 jaar. Dit is duidelijk een systeem met een uitzonderlijk karakter dat afwijkt van het mandaat van 3 jaar waarvan sprake is in het Wetboek van vennootschappen (W. Venn.).

Het **derde hoofdstuk** behandelt het verbod op en de beperking van niet-controlediensten. De Europese Unie heeft door middel van de artikelen 4 en 5 Auditverordening een lijst van verboden niet-controlediensten met opties opgesteld voor de wettelijke controle van de financiële overzichten van bij OOB's. De artikelen 108 tot 113 van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren implementeren voormelde artikelen van de Auditverordening.

Ondanks de wetenschappelijke bevindingen, het nationaal en internationaal normatief kader en de bezorgdheden van het auditberoep en de KMO's die verplicht zijn een commissaris aan te stellen, heeft de Belgische wetgever het nodig geacht om de 7 reeds bestaande verboden diensten voor de niet-OOB's te behouden en, meer nog, aan te scherpen. De aangescherpte bestaande 7 diensten zijn verboden voor de commissaris en elk lid van zijn netwerk in OOB's en niet-OOB's (art. 133/1, § 2 W. Venn.) alsook 5 nieuwe bijkomende diensten in OOB's (art. 133/2, § 3 W. Venn.), tenzij de waarderingsdiensten in OOB's en niet-OOB's en bepaalde belastingdiensten in OOB's die toegelaten zijn onder de volgende 3 voorwaarden (art. 133/1, § 4 W. Venn.):

- 1) geen direct effect of effect van materieel belang;
- 2) schatting van het effect wordt gedocumenteerd; en
- 3) naleving van algemene onafhankelijkheidsbeginselen.

Het auditcomité geeft zijn goedkeuring na beoordeling van de onafhankelijkheidsbedreigingen en de veiligheidsmaatregelen daartegen (art. 133/1, § 5 W. Venn.).

Bovendien dienen kwantitatieve beperkingen te worden gerespecteerd, met uitzondering van diensten voorgeschreven door Europese of nationale wetgeving (art. 133/2, § 1 en § 3 W. Venn.).

Indien de gecontroleerde vennootschap geen OOB is en geen deel uitmaakt van groep die gehouden is geconsolideerde jaarrekening te publiceren, gelden er geen kwantitatieve beperkingen. Indien de gecontroleerde vennootschap geen OOB is, maar wel deel uitmaakt van groep die gehouden is geconsolideerde jaarrekening te publiceren, is de "one-to-one"-regel nog steeds van toepassing (art. 133/2, § 3 W. Venn.), weliswaar met de volgende afwijkingen (art. 133/2, § 4 W. Venn.):

- 1) gunstige beslissing van het auditcomité;
- 2) oprichting van een college van commissarissen; en
- 3) door College van toezicht op de bedrijfsrevisoren voor maximum 2 boekjaren.

Een uitzondering hierop blijven de acquisitie en *due diligence* audits (art. 133/2, § 5 W. Venn.).

Indien de gecontroleerde vennootschap een OOB is, is de 70 %-regel van toepassing met een mogelijke afwijking door het College voor maximum 2 boekjaren (art. 133/2, § 1 en § 2 W. Venn.).

Het auditcomité speelt een centrale rol in de beoordeling en de monitoring van de onafhankelijkheid van de commissaris waarbij het nagaat of de verstrekking van niet-controlediensten aan de gecontroleerde entiteit overeenkomstig artikel 5 van de Auditverordening passend is. Het verlenen van niet-verboden en derhalve toegelaten niet-controlediensten in OOB's is onderworpen aan een voorafgaande goedkeurende beslissing van het auditcomité nadat dit de bedreigingen voor de onafhankelijkheid en de veiligheidsmaatregelen heeft beoordeeld.

De grensoverschrijdende impact van de divergentie in nationale wetgeving als gevolg van de opties in de Auditverordening doen echter twijfels rijzen over de van toepassing zijnde wetgeving.

De omschrijvingen van de verboden niet-controlediensten zijn nogal ruim en voor interpretatie vatbaar omwille van een gebrek aan enige nadere toelichting. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de verboden niet-controlediensten een verschillende invulling zullen krijgen over heel Europa.

Het **vierde hoofdstuk** bespreekt de bevoegdheden die het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren delegeert aan het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR), dat voortaan zal moeten zorgen voor het toekennen van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor, het houden en bijwerken van het openbaar register en ten slotte de organisatie van de permanente vorming. Het College kan wel verzet aantekenen tegen een beslissing van het IBR over de toekenning van de hoedanigheid. Het College kan ook vragen een einde te stellen aan de delegatie bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit.

Een deel is gewijd aan de hervorming van het publieke toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor. De belangrijkste elementen in dat verband zijn de oprichting van het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren en de uitsluiting van de organen van het IBR uit het volledige proces van toezicht op en kwaliteitscontrole van de bedrijfsrevisoren. Ook de Kamer van verwijzing en instaatstelling (KVI), de Procureur-generaal en de tuchtinstanties zullen niet meer betrokken zijn bij het proces.

Na een korte beschrijving van de organisatie en het bestuur van het College wordt de procedure voor de kwaliteitscontrole en het toezicht besproken.

Er wordt aangetoond dat de nieuwe procedure de controlebevoegdheden van het College versterkt. Het College zal niet alleen informatie kunnen halen uit de werkdossiers van de bedrijfsrevisor, maar ook bij derden, met name de gecontroleerde entiteit zelf of de gerechtshofinstanties. De wet bepaalt ook dat het College informatie zal mogen meedelen aan zowel de toezichthoudende instanties als de parketten van de rechtbanken.

Deze nieuwe organisatieregels doen vragen rijzen over de al dan niet strafrechtelijke aard van de procedure en bijvoorbeeld ook over de toepassing van de bepalingen van het Europese Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (zwijgrecht, recht om zichzelf niet te beschuldigen, enz.).

Vervolgens belicht de tekst de beslissingen, sancties en maatregelen die kunnen worden opgelegd door het College of de Sanctiecommissie van de FSMA. Nieuw in de wetgeving is het toezicht op de dwangsom en de administratieve boete. Al konden de tuchtinstaties vroeger ook al een administratieve boete opleggen voor de niet-naleving van de verplichtingen betreffende het voorkomen en bestrijden van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

De beoordeling van het deel van de wet tot organisatie van de mogelijkheden tot beroep wijst op het risico dat het aantal beroepen tot opschorting en tot nietigverklaring voor de Raad van State of het aantal verzoeken in kortgeding voor de rechtbanken van de rechterlijke orde toeneemt.

Vóór de conclusie ten slotte wordt een laatste deel gewijd aan de gevolgen van de nieuwe bepalingen voor het beroepsgeheim van de bedrijfsrevisoren en de door de wet ingevoerde nieuwe uitzonderingen.

De voorschriften van de Auditverordening betreffende de controleverklaringen beogen twee doelstellingen: de verbetering van de externe communicatie wat de onafhankelijkheid betreft en de verbetering van de informatieve waarde van het auditverslag.

De bepalingen van de Auditverordening en -richtlijn betreffende de controleverklaring werden in Belgisch recht omgezet door wijziging van de artikelen 144 en 148 van het Wetboek van vennootschappen en maken het voorwerp uit van het **vijfde hoofdstuk**. In aansluiting op het voorstel van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen werden alle voorschriften van de Auditverordening ook van toepassing verklaard op andere organisaties dan de OOB's, met uitzondering van de beschrijving van de belangrijkste risico's op afwijkingen van materieel belang.

De herziene ISA's met betrekking tot de controleverklaringen zijn internationaal van toepassing op de controles van de jaarrekeningen voor de boekjaren die afgesloten worden op 15 december 2016 of later. In België kennen wij echter een *endorsement*-proces. Hierdoor zullen de herziene ISA's slechts van toepassing zijn wanneer en voor zover deze worden goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de Minister van Economie. Indien deze goedkeuring niet effectief is vóór 31 december 2016, kunnen de verslagen van de commissarissen over de jaarrekeningen die vanaf die datum afgesloten worden, niet meer verwijzen naar de ISA's, maar naar de ISA's zoals die in België zijn goedgekeurd.

De belangrijkste verandering, zowel op het Europese niveau als op dat van de ISA's, betreft de bekendmaking van de belangrijkste geachte risico's op afwijkingen van materieel belang in het controleverklaring. Algemeen wordt aangenomen dat dit concept het equivalent is van de kernpunten van de controle waarvan sprake is in ISA 701. De

kernpunten van de controle zijn de punten die, volgens het professionele oordeel van de commissaris, het belangrijkste waren in het kader van zijn controle van de (geconsolideerde) jaarrekening. De kernpunten van de controle worden gekozen uit de elementen die aan het auditcomité worden meegedeeld, maar bevatten niet alle elementen die aan dit comité worden meegedeeld.

De nieuwe eisen wijzigen de draagkracht van een controle van de jaarrekening niet, en mogen bijgevolg de onderliggende auditwerkzaamheden niet beïnvloeden. Waar de kernpunten van de controle, voor bepaalde entiteiten, in het verslag van de commissaris moeten worden opgenomen, dienen de meest ervaren leden van het auditteam meer tijd te besteden aan het zoeken, naar het uitwerken en het onderzoeken van de kernpunten in samenspraak met de directie en de bestuursverantwoordelijken.

Dankzij de bekendmaking van de kernpunten van de controle zullen investeerders en andere belanghebbenden toegang hebben tot informatie die tot heden alleen beschikbaar was voor het bestuursorgaan en het auditcomité. Er moet echter een evenwicht worden gevonden wat het volume en de relevantie van de openbaar gemaakte informatie betreft: de controleverklaring moet informatief zijn, maar vooral ook relevant en leesbaar.

Men dient absoluut te vermijden dat de kernpunten van de controle verworden tot een hoofdstuk “Algemeenheden” van het auditverslag waarin technische overwegingen en *risk management* de overhand nemen op de informatieve waarde: die moet dan ook toegespitst worden op de specifieke situatie van de entiteit. De besproken punten mogen niet uitsluitend technisch worden behandeld en moeten jaarlijks worden bijgewerkt om hun relevantie te waarborgen.

De Auditverordening verplicht de commissaris in zijn verklaring de belangrijkste opmerkingen te vermelden met betrekking tot de belangrijkste risico's op afwijkingen van materieel belang. De commissaris moet echter de nodige aandacht besteden aan de formulering van die opmerkingen om niet de indruk te wekken dat hij een afzonderlijke mening geeft over deze risico's/kernpunten. Daarom bevat de verklaring van de commissaris geen hoofdstuk over de kernpunten van de audit wanneer de commissaris geen mening formuleert.

De nieuwe voorschriften met betrekking tot de verklaring van de commissaris vormen een fundamentele evolutie. Die evolutie voldoet aan de verwachtingen van de investeerders en andere belanghebbenden die meer wensen dan een ongenueanceerde opinie en die de verklaring van de commissaris willen gebruiken als leessleutel voor de jaarrekening en als instrument dat meer inzicht verschaft in de belangrijkste elementen om de financiële situatie van de entiteit in te schatten.

Teneinde een kwaliteitsvolle controle te garanderen, werden de functies die zijn toegewezen aan het auditcomité op verscheidene manieren uitgebreid door de Europese audithervorming. Met het oog op de versterking van de communicatie tussen de wettelijke auditor of het auditkantoor (“de commissaris”) en het auditcomité, voorziet de Auditverordening, naast de bepalingen omtrent het verslag dat de commissaris naar aanleiding van de controle van de jaarrekening moet uitbrengen, in een aantal nieuwe

dan wel meer uitgebreide rapporteringsverplichtingen, zonder publiek karakter. Deze komen aan bod in het **zesde hoofdstuk**.

In vijfde hoofdstuk wordt stilgestaan bij de aanvullende verklaring van de commissaris aan het auditcomité, beoogd door artikel 11 van de Auditverordening (waarnaar de commissaris, overeenkomstig artikel 10 van de Auditverordening, in zijn controleverslag dient te verwijzen), de jaarlijkse schriftelijke bevestiging aan het auditcomité van de onafhankelijkheid van de commissaris en de beoordeling van bedreigingen voor de onafhankelijkheid en, tot slot, de melding van onregelmatigheden, waaronder fraude met betrekking tot de jaarrekening, en de professioneel-kritische instelling van de commissaris.

Deze rapporteringsverplichtingen zijn hoofdzakelijk de bevestiging van hetgeen vaak reeds werd toegepast als “*best practice*” dan wel van hetgeen voorzien is in de ISA’s. Door het versterken van de informatie die de commissaris van de OOB verstrekt, beoogt de audithervorming de “verwachtingskloof” te verminderen, die vaak bestaat over wat een commissaris kan en moet doen.

De aanvullende verklaring aan het auditcomité is in deze context waarschijnlijk de meest belangrijke en ingrijpende wijziging. Vóór de audithervorming bepaalde artikel 526bis, § 5 van het Wetboek van vennootschappen reeds dat de commissaris bij het auditcomité verslag uit moest brengen over belangrijke zaken die bij de uitoefening van zijn wettelijke controle van de jaarrekeningen aan het licht zijn gekomen. Hoe deze communicatie diende te verlopen werd echter niet specifiek vastgelegd. De Auditverordening beschrijft uitvoerig de inhoud van deze aanvullende verklaring en wordt aangevuld door het nieuw artikel 526bis, § 6, derde lid, van het Wetboek van vennootschappen. Hoewel de meeste van de aangelegenheden die hierin worden aangehaald voorheen met andere woorden reeds werden besproken tussen de auditor en het auditcomité (onder meer ook ingevolge ISA 260, *Communicatie met de met governance belaste personen*, en ISA 265, *Meedelen van tekortkomingen in de interne beheersing aan de met governance belaste personen en het management*), en mogelijks zelfs werden opgenomen in een op schrift gesteld document, wordt dit nu geformaliseerd door Europese regelgeving. De aanvullende verklaring zal ongetwijfeld het belangrijkste document vormen op grond waarvan het auditcomité bepaalde van zijn taken zal verrichten.

De Europese regelgeving, en in omzetting hiervan de nieuwe Belgische auditwetgeving, heeft enkele significante wijzigingen aangebracht aan het reeds sedert jaren bestaande regime van het auditcomité, dat wordt behandeld in het **zevende hoofdstuk**.

Conform het “*comply or explain*”-principe van de *corporate governance* code dient het auditcomité voor de helft uit onafhankelijke bestuurders te bestaan.

De onafhankelijke bestuurder zelf dient niet langer te beschikken over de vereiste deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit. Het is voldoende dat *een* lid van het auditcomité over de nodige deskundigheid ter zake beschikt.

Bovendien, en dit is geheel nieuw, dient ook het auditcomité te beschikken over een collectieve deskundigheid op het gebied van de activiteiten van de vennootschappen.

Opmerkelijk is dat de voorzitter van het auditcomité niet langer door de raad van bestuur wordt gekozen maar wel door de leden van het auditcomité; dit om de autonomie van het auditcomité ten aanzien van de raad van bestuur te beklemtonen.

Eén van de cruciale taken van een auditcomité is om een aanbeveling aan de raad van bestuur te formuleren inzake de benoeming van de commissaris. Ook deze bevoegdheid wordt door de nieuwe auditwetgeving verder uitgewerkt.

XVI

Bovendien wordt de hele benoemingsprocedure van de commissaris in artikel 130 van het Wetboek van vennootschappen herschreven.

Het initiatiefrecht van de raad van bestuur in het kader van de benoemingsprocedure, met name dat de raad een voordracht moet doen aan de algemene vergadering, wordt nu ook expliciet opgenomen in artikel 130, § 2 van het Wetboek van vennootschappen.

Met uitzondering van een eerste benoeming of een benoeming die een maximale duur van negen jaar niet overschrijdt, dient een selectieprocedure zoals opgenomen in artikel 16 van de auditverordening te worden gevolgd voor OOB's. Het betreft een soort van openbare aanbestedingsprocedure waarbij verschillende revisoren van een revisorenkantoor worden uitgenodigd om aan een selectieproces deel te nemen. Het auditcomité is verantwoordelijk voor de naleving van dat selectieproces.

In een vennootschap waarin een ondernemingsraad is opgericht, moet het voorstel voor de raad van bestuur ook worden goedgekeurd door de ondernemingsraad die de facto over een vetorecht beschikt. Deze bepaling is niet nieuw; wel wordt in artikel 156 van het Wetboek van vennootschappen nu ook expliciet de rol van het auditcomité ingevoegd.

Omdat het recht van de aandeelhouders op geen enkele wijze mag worden beperkt, voorziet artikel 130, 5° van het Wetboek van vennootschappen in een verbod tot het opnemen van contractuele bepalingen die de keuze van de algemene vergadering zouden beperken tot een bepaalde categorie of lijsten van bedrijfsrevisoren of bedrijfsrevisorenkantoren.

De niet-naleving van deze benoemingsprocedure leidt nog steeds tot de nietigheid van de beslissing genomen door de algemene vergadering.

De laatste 10 jaar is de rol van het auditcomité zowel in beursgenoteerde als in niet-beursgenoteerde ondernemingen in belangrijke mate geëvolueerd. Dit is het gevolg niet enkel van de uitgebreide wetgeving en reglementering, maar ook van de toenemende complexiteit in de omgeving waarin ondernemingen opereren, die een aanpassing van de samenstelling, organisatie en activiteiten van het auditcomité vraagt. De praktische aspecten en de *monitoring* zijn het onderwerp van het **achtste hoofdstuk**.

Naast de primaire rol met betrekking tot de financiële informatie van de onderneming heeft het activiteitendomein van het auditcomité zich in belangrijke mate uitgebreid. Hierdoor is niet enkel de werklast van het auditcomité verzwaard, maar is de waaier van competenties nodig om deze rol uit te voeren toegenomen. Bestuurders met additionele competenties opnemen in het auditcomité is een mogelijkheid om deze uitdaging aan te gaan, maar additionele informatiesessies door leden van het management of het beroep doen op externe experts kunnen ook hulp bieden.

In de recente Europese auditervorming wordt de rol van het auditcomité met betrekking tot de selectie van de externe auditor versterkt. Gecombineerd met de introductie van de externe rotatie en de verstrenging van de regels met betrekking tot niet-auditdiensten, leidt dit ongetwijfeld tot een groter aantal audit tenders en een intensievere interactie tussen het auditcomité en de externe auditor.

Voor een auditcomité is het uitermate belangrijk om naast het bekomen van een auditverklaring op basis van een kwalitatieve audit, ook inzicht te krijgen in de kwaliteit van het proces dat leidt tot de financiële rapportering, en in de kwaliteit van de financiële organisatie van de onderneming. De externe auditor kan hierbij interessante inzichten leveren.

De verwachting is dat de recente wetwijziging rond niet-controlediensten de complexiteit van de materie en de nood aan rapportering en opvolging nog zal doen toenemen. Met name in ondernemingen actief in diverse landen binnen en buiten Europa, wordt de opvolging van het respect van diverse lokale reglementeringen extreem complex en zeer tijdrovend.

Alhoewel de verandering van auditor vaak als storend en tijdrovend wordt ervaren, kan dit proces interessante inzichten opleveren door een nieuwe frisse kijk, zowel door management, de auditor als het auditcomité.

Een aantal aspecten van de recente wetwijziging verhogen de focus op de rol en verantwoordelijkheid van het auditcomité, waarbij we het risico lopen dat de rol en verantwoordelijkheid van de raad van bestuur als collegiaal orgaan in het gedrang komt.

De Belgische hervorming past in het Europese kader dat werd vastgesteld na de financiële crisis van 2008. De impact voor de ondernemingen en de bestuurders wordt besproken in het **negende hoofdstuk**.

Men kan vóór of tegen de nieuwe Europese regelgeving zijn, maar ze moet hoe dan ook ten uitvoer worden gelegd in ons land. De Belgische wetgever moet dit vaak complexe en zeer gedetailleerde kader in acht nemen. In deze doolhof van bepalingen heeft hij blijk gegeven van een realistische en pragmatische aanpak. In vele gevallen heeft hij een groot aantal opties uit de Europese regelgeving overgenomen, enerzijds in een streven naar flexibiliteit, en anderzijds om rekening te houden met de kenmerken van Belgische vennootschappen. Een derde factor liep als een rode draad door het omzettingproces: de geloofwaardigheid van de uitvoering van revisorale opdrachten voor de onderneming en voor alle stakeholders, van werknemers tot schuldeisers en leveranciers.

Voor de bedrijfsleider dient de audit erop gericht te zijn billijke garanties te geven voor de waarachtigheid van de financiële gezondheid van de onderneming en voor de juistheid van haar financiële overzichten. Hoe voldoet de audithervorming aan deze eisen?

Vooreerst wordt het principe van de *proportionaliteit van de regels* gehanteerd. Zo zijn de regels strenger voor genoteerde vennootschappen dan voor hun niet-genoteerde tegenhangers. Er moet niet alleen rekening worden gehouden met de omvang, de aard en de complexiteit, die in principe groter zijn bij beursgenoteerde ondernemingen, maar ook met de behoeften van de financiële markten.

Ten tweede is een essentieel onderdeel van de hervorming *vervolgens de herziening van de regels met betrekking tot de onafhankelijkheid* van de bedrijfsrevisor. Voor de bedrijfsleider is die onafhankelijkheid van de revisor ontzettend belangrijk. Ze is een fundamenteel teken van zijn beroepsintegriteit. De onafhankelijkheid zou bevorderlijk moeten zijn voor de professioneel-kritische instelling van de bedrijfsrevisor, die kritisch moet zijn en altijd aandacht moet hebben voor de controle-informatie.

Met *externe rotatie*, verplicht voor genoteerde vennootschappen, bedoelt men de rotatie tussen bedrijfsrevisorenkantoren. Deze eis is nieuw voor de bedrijfsleider. De wetgever opteerde voor een realistische aanpak waarbij alle door de Europese regelgeving geboden opties worden overgenomen. Zo kan het mandaat van de bedrijfsrevisor worden verlengd voor de maximale duur, namelijk 18 jaar of 24 jaar, wanneer bepaalde voorwaarden vervuld zijn. De wetgever stelt zich ook pragmatisch op bij het bepalen van de *niet-controlediensten* die door de bedrijfsrevisor worden geleverd voor de vennootschap die hij controleert. De hervorming licht vrijwel alle opties die beschikbaar zijn in het Europese kader en ze maakt het, binnen de in dat kader beschreven beperkingen, mogelijk bepaalde fiscale diensten te leveren zoals het invullen van belastingaangiften.

Ten derde is het auditverslag de essentie van de opdracht van de bedrijfsrevisor. Het is ook een essentieel document voor de bedrijfsleider. Nieuw is dat steeds meer belang wordt gehecht aan de risico's en meer bepaald aan de *key audit matters*, dat zijn de punten waarvan de bedrijfsrevisor oordeelt dat ze het grootste risico op afwijkingen van materieel belang inhouden, met inbegrip van fraude, de synthese van de antwoorden op die risico's en, in voorkomend geval, de belangrijkste opmerkingen over die risico's.

Ten slotte geeft de hervorming het auditcomité een nieuw gezicht. Ze versterkt ook de rol van dit comité: toewijzing van bijkomende opdrachten; uitbreiding van de rol van het auditcomité bij de selectie van de commissaris en de controle van diens onafhankelijkheid. Het auditcomité blijft een adviesorgaan dat binnen de raad van bestuur wordt opgericht en dat ook rapporteert aan die raad, die verantwoordelijk is voor de genomen beslissingen.

Het bedrijfsleven vraagt de bedrijfsrevisoren hun verantwoordelijkheid te nemen en hun opdrachten uit te oefenen. Een verveelvoudiging van brieven die de bedrijfsrevisoren van hun aansprakelijkheid ontheffen, moet worden vermeden.

Bedrijfsleider en bedrijfsrevisor: twee belangrijke spelers in de economie. Ze spelen elk hun eigen rol. Wat wij wensen? Een doeltreffende werking van de nieuwe regelgeving waarbij alle betrokkenen in de beste omstandigheden hun rol kunnen spelen...

Bij wijze van **besluit**, hoe staan we dan tegenover deze Europese audithervorming en de omzetting ervan in Belgisch recht?

Als bedrijfsrevisoren moeten we nederig erkennen dat deze hervorming er gekomen is door de idee die leefde bij de overheden en de stakeholders dat gebruikers van jaarrekeningen meer vertrouwen moeten kunnen stellen in de financiële verslaggeving van de vennootschappen.

Het echte werk komt er dus eigenlijk nu pas aan voor de bedrijfsrevisoren, de gecontroleerde vennootschappen en het nieuw publiek toezicht: de nieuwe regelgeving implementeren.

In de eerste plaats zal dit zowel van de bedrijfsrevisoren als van de te controleren vennootschappen aanzienlijke inspanningen vergen inzake informatie en opleiding.

Nu stelt zich al een andere vraag: welke impact zal deze hervorming hebben voor de verschillende betrokkenen?

Het antwoord daarop ligt niet voor de hand en zal pas na enkele jaren duidelijk worden.

Wat de gecontroleerde entiteiten betreft, zal de hervorming betekenisvoller zijn voor de OOB's dan voor de overige entiteiten.

Bepaalde OOB's zullen de samenstelling van het auditcomité moeten aanpassen. Meer algemeen zal het auditcomité meer middelen moeten besteden aan de opvolging van de opdracht van de commissaris, met bijvoorbeeld bijzondere aandacht voor de identificatie en de behandeling van de kernpunten van de audit en de vermelding ervan in het verslag van de commissaris, of voor de materialiteitsdrempel.

Voor de gecontroleerde vennootschappen die geen OOB zijn, zal de reële impact veeleer beperkt blijven, met hoogstens een aantal extra vermeldingen in het verslag van de commissaris en enkele weinig belangrijke veranderingen in de onafhankelijkheidseisen voor toegestane niet-controlediensten. Voor vennootschappen die deel uitmaken van een groep die een geconsolideerde jaarrekening moet opstellen en publiceren, zal de beperking van de honoraria van de commissaris voor toegestane auditdiensten voortaan niet meer gelden voor de andere entiteiten van zijn netwerk.

De veranderingen zullen een veel grotere impact hebben voor de bedrijfsrevisoren.

Tot slot zullen er ook gevolgen zijn voor de kleine en middelgrote kantoren die OOB's controleren, waarvan er nu ongeveer 19 zijn in België.

Alle kantoren zullen hun organisatie moeten aanpassen om rekening te houden met de bepalingen van de nieuwe wet, in het bijzonder inzake de naleving van de onafhankelijkheidseisen. De kantoren zullen ook alle belangrijke inbreuken op de bepalingen van de nieuwe wet moeten bijhouden, samen met de gevolgen ervan en de maatregelen die werden genomen. Een ander voorbeeld: kantoren zullen een intern klokkenluidersysteem moeten invoeren om inbreuken op de wet- en regelgeving te melden.

Tot slot vergeten we ook de impact niet van de veranderingen inzake extern toezicht en de betere auditkwaliteit als een van de doelstellingen van het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren.

XX

En dan rest er ons nog een laatste impact – al vaak aangehaald, maar te vaak versluierd of ontkend: zal de audithervorming de auditkost doen stijgen voor de gecontroleerde ondernemingen?

Aan deze derde audithervorming is al een lange weg voorafgegaan, maar het einde is dus nog lang niet in zicht, zoveel is duidelijk. De uitdagingen blijven groot en zijn in vele gevallen ook nieuw.

Zowel het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren als het Instituut van Bedrijfsrevisoren zullen deze uitdagingen – op sommige vlakken samen – moeten aangaan op de meest efficiënte manier met het oog op het algemeen belang.